

POZYSKIWANIE MLEKA OD MATKI Z PODEJRZENIEM ZAKAŻENIA SARS COV-2 LUB CHOREJ NA COVID-19

HOSPITALIZOWANEJ W IZOLACJI OD DZIECKA

Wprowadzenie

Zważając na potencjał immunologiczny mleka kobiecego i jego rolę w zapobieganiu chorobom infekcyjnym, świeże mleko matki może stanowić naturalną "szczepionkę" przeciw drobnoustrojom. Prawdopodobnie jest wolne od wirusa SARS-CoV-2, ale może zostać nim skażone podczas pobierania. Dlatego należy przestrzegać reguł reżimu sanitarnego podczas pozyskiwania go dla dziecka izolowanego od matki.

Oddziały położnicze i neonatologiczne różnią się od siebie, dlatego w praktyce każda placówka będzie organizowała swój własny wariant ochrony przed zakażeniem, biorąc pod uwagę zasoby sprzętowe i kadrowe. Proces pozyskiwania mleka dla dziecka chorej matki będzie podlegał ograniczeniom związanym z aktualnym, ale zmieniającym się w czasie: stanem matki, stanem dziecka, miejscem pobytu matki, miejscem pobytu dziecka (patrz "*Zasady izolacji matka-dziecko w okresie pandemii COVID-19*").

Niniejsze wytyczne mogą pomóc w stworzeniu szczegółowych procedur. Zostały opracowane na podstawie dostępnej wiedzy, rekomendacji towarzystw neonatologicznych i perinatologicznych Europy i świata (patrz *piśmiennictwo*) oraz we współpracy z personelem polskich szpitali położniczo - ginekologicznych i zakaźnych. Wytyczne będą aktualizowane wraz z postępem wiedzy.

Wymogi dotyczące sprzętu, które powinien zapewnić SZPITAL

1. Laktator spełniający warunki wyrobu medycznego (zalecana możliwość stosowania końcówek jednorazowych), który będzie na sali izolacyjnej pacjentki do jej własnego użytku w czasie pobytu w szpitalu.
2. Ścisłe procedury bezpieczeństwa epidemiologicznego sprzętu przed przekazaniem pacjentce, w czasie użytkowania oraz po jego zakończeniu.
3. Jeśli szpital nie posiada laktatora opisanego w pkt. 1, a może zapewnić warunki do dezynfekcji termicznej opisane w pkt. 6, pacjentka może posiadać swój laktator przyniesiony z domu wraz z pojemnikiem z pokrywką do przechowywania elementów laktatora (opcja).
4. Rekomenduje się końcówki osobiste jednorazowe, sterylne.
5. Jeśli szpital może zapewnić pacjentce warunki do dezynfekcji termicznej na sali izolacyjnej (opisane w pkt. 6) można stosować końcówki (opcja):
  - wielorazowe, wysterylizowane przed przekazaniem matce,
  - okresowe (jedno-, dwu-, trzydniowe) podlegające dezynfekcji termicznej,
  - od własnego laktatora.
6. Warunki do dezynfekcji termicznej na sali izolacyjnej matki:
  - kuchenka mikrofalowa i torebki do dezynfekcji lub
  - czajnik i pojemnik plastikowy z pokrywką oraz
  - taca/pojemnik do przekazania butelek mleka (zgodnie z procedurą).

7. Do zbierania mleka rekomenduje się butelki jednorazowe, sterylne.
8. Do podawania mleka dziecku rekomenduje się akcesoria sterylne.
9. Do dezynfekcji chemicznej sprzętu należy używać środków o poszerzonym o wirusy otoczkowe spektrum działania, najlepiej chusteczek alkoholowych do szybkiej dezynfekcji wyrobów medycznych.
10. Na sali matki do jej użytku powinny być: maseczki z filtrem, opisane w pkt. 9 chusteczki, mydło, papierowe ręczniki, płyn dezynfekcyjny do rąk, detergent do mycia końcówek do laktatora własnego matki.
11. Rekomendowana jest asysta personelu podczas pierwszego odciągania i wykonywania procedur.
12. Pacjentka musi zostać zapoznana z procedurą szpitalną postępowania ze sprzętem, rekomendowana jest instrukcja na piśmie dostępna na sali matki.

Zabezpieczenie PERSONELU

Personel asystujący pacjentce w czasie odciągania, odbierający mleko i wykonujący inne czynności przy pacjentce musi stosować zestaw ochrony osobistej (PPE) - rodzaj i sposób użycia zgodnie z procedurami obowiązującymi w danej placówce.

Przed ściąganiem (MATKA)

1. Nałóż czystą maseczkę ochronną z filtrem na czas obsługi laktatora i ściągania pokarmu.
2. Wytrzyj blat stolika, moduł laktatora, wyłącznik zasilania, przewód zasilający chusteczką/czystą ściereczką z płynem dezynfekującym.
3. Umyj dokładnie ręce przez 20-30 sekund używając wody i mydła.
4. Jeśli piersi mogły być narażone na zakażenie Twoimi wydzielinami z dróg oddechowych - umyj je wodą z delikatnym mydłem, osusz ręcznikiem papierowym.
5. Umyj ponownie ręce przez 20-30 sekund używając wody i mydła, osusz ręcznikiem papierowym i zdezynfekuj płynem na bazie alkoholu.
6. Wyjmij sterylne, jednorazowe końcówki z opakowania, dołącz sterylne butelki i połącz z modułem laktatora. Jeśli używasz innych końcówek (opcja) powinny zostać zdezynfekowane przed ściąganiem. Wyjmij je z pojemnika/torebki do dezynfekcji, złóż elementy laktatora i połącz z modułem.
7. Nakrętki od butelek połóż na blacie stolika lub w pojemniku, wewnętrzną stroną ku górze, w zasięgu ręki.

Odciąganie mleka (MATKA)

1. Odciągaj średnio 15 minut z obu piersi, gdy masz laktator z dwiema końcówkami lub 15 minut jedna, 15 minut druga pierś, gdy masz laktator z jedną końcówką. Szczegółowe informacje na temat odciągania przekaże ci personel asystujący przy pierwszym odciąganiu.
2. Jeśli odciągasz siarę do sterylnej strzykawki, bezdotykowo przelej ją do sterylnej butelki do zbierania mleka.

Przekazanie mleka dla dziecka (MATKA)

1. Butelki do zbierania mleka zamknij mocno nakrętkami.
2. Naklej nieścieralną etykietę z Twoim imieniem i nazwiskiem, jeśli szpital takimi dysponuje.

3. Butelki z mlekiem możesz postawić w ustalonym miejscu (stolik, parapet, półka):
  - na tacy (podlegającej utylizacji),
  - na “nerce” (podlegającej sterylizacji),
  - w pojemniku (podlegającym utylizacji lub sterylizacji),
  - w jednorazowym woreczku typu zip, włożonym do zamykanego pojemnika (jeśli opcja odbioru przez 1 osobę personelu).Wszystko rób zgodnie z procedurą szpitala dotyczącą przekazywania rzeczy.
4. Zawiadom w ustalony z personelem sposób, że mleko jest gotowe do odbioru. Podaj godzinę odciągania.
5. Personel odbierze mleko przy okazji wykonywania innych czynności na Twojej sali.
6. Możesz je przechowywać do 6h w temperaturze pokojowej.

Po ściągnięciu i przekazaniu mleka (MATKA)

1. Końcówki jednorazowe wyrzucić do pojemnika na odpady do utylizacji (czerwony worek). Nie dotyczą Cię pkt. 2-7.
2. Końcówki od własnego laktatora, okresowe (jednodniowe i in.), wielorazowe szpitalne zaleca się umyć bezpośrednio po użyciu i dezynfekować bezpośrednio przed kolejnym użyciem - według zaleceń producenta (opcja).
3. **Mycie:** Elementy, które miały kontakt z piersią/mlekiem umieść w pojemniku, następnie umyj ręcznie w ciepłej wodzie z płynem do mycia naczyń/akcesoriów. Unikaj kontaktu elementów laktatora z umywalką/meblami.
4. Osusz elementy na ręczniku papierowym lub w pojemniku. Zamknij pojemnik.
5. **Dezynfekcja:** Przed kolejnym użyciem wykonaj dezynfekcję termiczną elementów laktatora (wg procedur szpitala i wytycznych producenta):
  1. 5-10 min. w wodzie o temp. 90-100°C w Twoim pojemniku lub
  2. w specjalnej torebce do dezynfekcji termicznej w kuchence mikrofalowej.Nie dezynfekuj tych elementów środkami chemicznymi.
6. **Przechowywanie akcesoriów:** Przechowuj elementy laktatora w czystym, dużym, zamykanym pojemniku lub torebce używanej do dezynfekcji - podpisanymi Twoim imieniem i nazwiskiem.
7. **Maseczkę z filtrem musisz nosić** w czasie odciągania i wszystkich czynności z elementami laktatora do momentu zamknięcia pojemników. Po jednokrotnym użyciu maseczki wyrzucić ją do pojemnika na odpady do utylizacji.

Odbiór mleka od matki, przekazanie do oddziału noworodkowego i przygotowanie do podania dziecku (PERSONEL)

OPCJA DLA DWÓCH OSÓB PERSONELU DO ODBIORU I PRZEKAZANIA MLEKA

Osoba 1 (strefa skażona i przejściowa)

1. Podczas wykonywania innych czynności na sali matki w PPE (strefa skażona) odbierz butelki z mlekiem z ustalonego z matką miejsca do przekazywania rzeczy (stolik, parapet, półka).
2. W śluzie lub innym wydzielonym miejscu (strefa przejściowa) zgodnie z procedurą szpitala, będąc nadal w PPE zdezynfekuj butelki z mlekiem chusteczką/ścierką z płynem dezynfekcyjnym.

Osoba 2 (strefa przejściowa, strefa czysta)

1. Umyj, zdezynfekuj ręce, załóż rękawiczki i wejdź do śluzy lub innego wydzielonego miejsca (strefa przejściowa).
2. Odbierz butelki z mlekiem z rąk Osoby 1, metodą bez dotykania tej osoby, następnie wynieś w strefę czystą.
3. W strefie czystej zdezynfekuj butelki z mlekiem, najlepiej bezalkoholowym środkiem wirusobójczym do powierzchni zewnętrznych. Następnie oznakuj je imieniem, nazwiskiem matki, datą i godziną odciągnięcia/odbioru mleka. Jeśli matka nakleiła nieścieralną naklejkę z imieniem i nazwiskiem, dopisz tylko datę i godzinę.
4. Teraz włóż butelki z mlekiem do czystego pojemnika transportowego (pudełko styropianowe, plastikowe lub torebka zamykana).
5. Pojemnik transportowy przenieś do miejsca, gdzie jest przygotowywane mleko dla dzieci.
6. Postaw w ustalonym miejscu np. na blacie, w lodówce.
7. Zdejmij rękawiczki, zdezynfekuj ręce.

Osoba z personelu, która przygotowuje mleko do podania dziecku

1. Zdezynfekuj ręce i nałóż rękawiczki.
2. Otwórz pojemniki i wyjmij butelki.
3. Pojemnik transportowy wyrzuć zgodnie z przeznaczeniem (do utylizacji, do sterylizacji).
4. Zdezynfekuj ręce i nałóż rękawiczki jałowe.
5. Przelej mleko do butelek dziecka.
6. Podaj świeże mleko dziecku używając czystego sprzętu do karmienia lub ewentualnie schowaj na później w opisanym datą i godziną, zamkniętym, zdezynfekowanym pojemniku (24h lodówka). Przechowywanego mleka używaj tylko, jeśli zabraknie świeżego.
7. Mleko, które nie zostało ściągnięte, przekazane i przelane według powyższych zasad nie nadaje się do podania dziecku.
8. Alternatywą mleka dla dziecka jest w kolejności:
  - wcześniej odciągnięte mleko przez matkę przechowywane w lodówce,
  - mleko z banku mleka kobiecego, jeśli są nadwyżki,
  - preparat do żywienia niemowląt odpowiedni dla wieku.

OPCJA DLA JEDNEJ OSOBY PERSONELU DO ODBIORU I PRZEKAZANIA MLEKA

Ta opcja wymaga zastosowania poza sterylnymi butelkami do zbierania mleka (opakowanie właściwe A), również jednorazowego woreczka typu zip (opakowanie zbiorcze B), szczelnie zamykanego pudełka styropianowego lub innego (opakowanie transportowe C). Konieczne jest zdezynfekowanie butelek przez matkę i umieszczenie ich w woreczku typu zip. (patrz rys.).

Strefa skażona

1. Zanim odbierzesz butelki z mlekiem upewnij się, że matka opisała je imieniem, nazwiskiem, datą, godziną odciągnięcia, zdezynfekowała i włożyła do jednorazowego woreczka typu zip (opakowanie zbiorcze B), które umieściła w ustalonym miejscu.
2. Po założeniu PPE, z sali izolacyjnej matki, zabierz opakowanie zbiorcze B pozostawione na tacy/nerce/ pojemniku w ustalonym miejscu.
3. Wynieś je do śluzy lub innej zorganizowanej w placówce strefy przejściowej.

Strefa przejściowa

1. W śluzie, zanim zdejmiesz PPE, odłóż tacę/nerkę/pojemnik z opakowaniem zbiorczym B i zdezynfekuj ręce.
2. Otwórz opakowanie transportowe C (pudełko styropianowe lub inne).

3. Zdezynfekuj ręce.
4. Weź z tacy/nerki/pojemnika woreczek typu zip (opakowanie zbiorcze B) i zdezynfekuj go w dłoniach.
5. Włóż do opakowania transportowego C.
6. Zdezynfekuj ręce i zamknij opakowanie transportowe C.
7. Tacę/nerkę/pojemnik wyrzuć zgodnie z przeznaczeniem (do utylizacji lub sterylizacji).
8. Zdejmij PPE i odkaż się zgodnie z procedurą szpitala.
9. Zdezynfekuj ręce, załóż rękawiczki i wynieść pudełko transportowe ze strefy przejściowej.

Strefa czysta

Dostarcz mleko w opakowaniu transportowym C do miejsca rozpakowania mleka, które powinno być oddalone od miejsca przechowywania i przygotowywania mleka do podania dziecku (mogą to być dwie strefy blatu).

Osoba z personelu, która przygotowuje mleko do podania dziecku

1. Zdezynfekuj ręce, nałóż maseczkę chirurgiczną i nałóż rękawiczki i osłonę oczu (gogle lub przyłbicę).
2. Zdezynfekuj powierzchnię przeznaczoną do przygotowywania mleka.
3. W miejscu rozpakowywania mleka wyjmij z opakowania transportowego C, woreczek typu zip (opakowanie zbiorcze B), a z niego poszczególne butelki z mlekiem.
4. Powierzchnię poszczególnych butelek przetrzyj bezalkoholowym środkiem wirusobójczym do powierzchni zewnętrznych, następnie przełóż na miejsce do przygotowywania mleka do podania dziecku.
5. Opakowania B i C wyrzuć do pojemnika na odpady do utylizacji.
6. Zdezynfekuj ręce i nałóż rękawiczki jałowe.
7. Otwórz butelki i przelej mleko do butelek dziecka.
8. Podaj świeże mleko dziecku używając czystego sprzętu do karmienia lub ewentualnie schowaj na później w opisanym datą i godziną, zamkniętym, zdezynfekowanym pojemniku (24h lodówka). Przechowywanego mleka używaj tylko, jeśli zabraknie świeżego.
9. Mleko, które nie zostało ściągnięte, przekazane i przelane według powyższych zasad nie nadaje się do podania dziecku.
10. Alternatywą mleka dla dziecka jest w kolejności:
  - wcześniej odciągnięte mleko przez matkę przechowywane w lodówce,
  - mleko z banku mleka kobiecego, jeśli jest nadwyżka,
  - preparat do żywienia niemowląt odpowiedni dla wieku.

Rysunki przykładowych opakowań:

A - opakowanie właściwe

B - opakowanie zbiorcze

C - opakowanie drugorzędowe